

מצוה שאני. והכי פרכינן נמי בפרק כ"ג בסנהדרין (דף ט"ו):
גבי מלך דמתן לא חולץ ולא חולצין לאשמו רבי יהודה
אומר אם רצה לחלוץ וליבס וזכר לטוב איני והאמר רב אשי וכו'
ומשני מלוה שאני וקשיא לר"י אמאי לא משני הכי בפרק שני דכתובות

מאימס דמסחיל מועד. ומיהו צ"ע לא שאין תיקון הבימה דוחה
לא את השבת ולא יו"ט ומאחמול נמי לא עבדינן לה דחקה לה
עזרה והאי טעמא מפרש בגמ' ירושלמי (פ"א ה"ד) במס' מגילה דקתני
הקהל מאחרין כשהל להיות בשבת וקאמר מפני הבימה ועבדה
מאחמול דחקה לה עזרה אכזבתי"ר
צ"ע: "למלי בית שמונאי: אפי' למאן דאמר.
קדושתין צפ"ק (דף ל"ג): אגורפה.
כחה של חנופה. דלע"ג דלמו משראל
אין ראוי למלכות דעבד היה ויולא
מילתא: נעווסו הדינין. שהחניפו
הדינין את צעלי הדין: ונתקלקלו
המעשים. שהגדולים ראו עוברי עבירה
ולא מיחו בידם מפני חנופה: ואין
אדם שיכול לומר לחבירו מעשי גדולים
ממעשיך. שמתוך שלא מיחו בעוברי
עבירה למדו הדורות את מעשיהם
ונמלא כולן עוברין: לפיני לטון
כלתא נפשי (תהלים קטו). שמתאוה
לשמות יין תמיר: ופליגא. הא דרש
לקיש דלמר להחניפו לעשו נמכוין
לומר לו ראיתי פינך כראות פני וגו'
פליגא דרבינו לוי דלמר לא להחניפו
נמכוין אלא לאיים עליו ולהודיעו
שהוא רגיל לראות מלאכים: לא ישועו
כי אסרס. כשיצאו עליהם יסורין
לא יועילם שועה: ויאמר ירמיהו
לחניפי סגניא. שאמר בנאות שקר
על גלות יכניה וכלי הקודש שגלו עמו
צעד שנתים ימים אני משיבם אל
המקום הזה אמנן כן יעשה ה' חנופה
היא זו שהיה לו לומר כהדין שקר
אתה ניבא: "ויפי הוא צעור בנימין.
לאחר כמה ימים היה ירמיהו יולא
מירושלים ללכת ארץ בנימין לחלוק
נחלה שנפלה לו ותפסו ירמיהו
ויאמר לו אל הכשעים אתה נופל:
גמולה

גיהות הב"ח

(א) ג' מעווסו (הדינין)
מז"מ. וי"ב ג' רש"י
הדינין: (ב) תוב' ד"ה
ע"ז וכו' ופי' ר"י ג' צ
ע"ז תוב' פ"ק המלך דף
מה פירו' צ"א בשם
ר"ש:

גליון הש"ס

תוב' ד"ה אותו תוב' וכו'
אלא בן הבריות
שבאח"ך. ופי' צ"ב דף ג'
ע"ז מדי' כל: ד"ה כל
המחניף וכו' במקום
בבבא בתרא. מניא' סומן
קט:

לעזי רש"י

אניקובר"ר. להפריע.

מוסף רש"י

אין ישיבה בתורה. ראה
לעיל מ ע"ב. אפילו
למ"ד נשיא שמחל
כו'. פליגא בפרק קמח'
דקדושין (כתובות י"ז).
שום תשים עלך מלך.
ישראל הוהו שישמו
עליהם שיעות הרבה
לגומר שמהא אומנו
עליהם הלך און כבודו
מחול שלפניך ריבה כחמו
שמות הרבה (כתובות י"ז).
ולכילי. תמאי טבל חושש
רעס (ישעיה כ"ה). שרע.
לשון ארון שהכל שועין
ופועין אלו (שם).

פג א מ"י פ"ג מהלכות
גינה הלכה ד סמג
עין ר"ל:
פד ב מ"י ס"ה ה' ג:
פג א מ"י פ"ו מהל' מ"ח
ה' ו' טו"ע י"ד
סומן רמז סוף י'
פו ד מ"י פ"ב מהל'
מלכות הלכה ג:
פו ה ע"ז כפי' ירמיהו סומן
נה שמה אותו כמנן
תרי"ג מלות:

תורה אור השלם

1. וְכָא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְהַשֶּׁבַע
לְפָנָיו וְיִאמְרוּ מִי אֲנִי
אֲדָרְיָ אֱלֹהִים וְהִי בְיָדֵי כִי
הִבְיֵאתִי עַד הַיּוֹם:
שמואל ב' י' יח
2. שום תשים עלך מלך
אשר יבחר וְ אֲלֹהֶיךָ בּו
מקרב אֲדָרְיָ תְשִׁים עֲלֶיךָ
מֶלֶךְ לֹא תִּחַל לְתַת
עֲלֶיךָ אִישׁ נָבִיר אֲשֶׁר לֹא
אֲחִיךָ הוּא: דברים יז טו
3. לא יקרא עוד לנגב
גְּבִיל וְלִכְבִּיל לֹא יִאמְרוּ
שׁוּבוּ: ישעיהו לב ה'
4. ויאמר יעקב אל ג' א
אם נָא מְצַוֵּיתָן חֹן בְּעֵינֶיךָ
וְלִקְחוּ מִנְּחֻמֵי מִיָּדִי כִי
עַל בֶּן רֵאשִׁיתִי פָקִיד פְּרִיאֵת
פָּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצֵנִי:
בראשית ל"ג י'
5. וְהַפְּעִי לִבְיָ שִׁמּוֹ אֶף
לֹא יִשְׁעוּ בִי אֲפֹרֹס:
איוב לו ג'
6. אִמְרוּ לְרֵשָׁע צִדִּיק
אֲתָה יִקְבְּרוּ עִמִּים
יִקְעֻמוּהוּ וְלֹא יִמָּוֶת:
משלי כד כד
7. מִה אֲבָק לֹא קָבֵה אֵל
וְקֵה אֲזַעֵם לִבְיָ זָעַם:
מדרב רב נ' ח
8. ויאמר י' לָהּ שֵׁנִי גִוְסִים
בְּבִטְחוֹן וְשֵׁנִי לְאִמּוֹת
מִמֶּנִּי וְיִפְרְדוּ וְלֹאִם
מִלֵּאִם יִאֲמְרוּ וְרַב יַעֲבֹד
עֲדֵי: בראשית כ"ה כג
9. הִיוּ הָאֲמֹרִים לְרַע טוֹב
וְלִטּוֹב רַע שְׂמִים חֹשֶׁךְ
לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ שְׂמִים
מִרְ לְקִטּוֹק וְקִטּוֹק לְמֵר.
ישעיהו ה' כ'
10. לָכֵן כָּאֲבָל קֵשׁ לִשְׁמֹן
אֵשׁ וְחֹשֶׁךְ לְקֵהָ יִתְּפֵה
שְׂרָשָׁם בְּמִן יִהְיֶה וְיִתְּפֵה
כָּאֲבָק יַעֲלֶה כִּי מֵאִסוֹ
אֵת תּוֹרַת יְהוָה וְצָבָאוֹת
וְאֵת אֲמֹרֹת קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר:
ישעיה ה' כד
11. ויאמר י' קִמְיָ הַבְּיָא
אֲמֵן כֵּן יַעֲשֶׂה י' יָקָם י'
אֵת דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר נִבְּאתָ
לְהַשִּׁיב כְּלֵי בֵית י' וְכָל
הַגּוֹלָה מִבְּבֵל אֵל הַמְּקוֹם
הַזֶּה: ירמיהו כ"ו י'

מעבדין את המלך מלפני
כלה וזה וזה לפני מלך ישראל אמרו
עליו על אגריפס המלך שעבד לפני
הכלה ושצוהו חכמים וקא פריך
מכלל דשפיר עבד והאמר רב אשי
וכו' ומשני פרשת דרכים הוא ואמאי
לא משני מלוה שאני וכו' איכא למיתמה
והא היא גופיה דרב אשי מיידי
במקום מלוה דמיעקרא אמרי"ה אפי'
למ"ד הרב שמחל על כבודו כבודו
מחול נשיא שמחל על כבודו אין כבודו
מחול ומותבי ליה מעשה צרבי אליעזר
ורבי יהושע ורבי לזוק שהיו מסובין
בצית המשתה בנו של ר"ג צרבי והיה
ר"ג עומד ומשקה עליהן וכו' אלא
אי אתמר הכי אתמר אמר רב אשי
אפי' למ"ד נשיא שמחל על כבודו
דהיינו רבי יהושע שקבל הכוס מרבין
גמליאל וכן רבי (אלעזר צר) לזוק
מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול
משמע אפילו במקום מלוה דומיא
דנשיא כההו מעשה דרבין גמליאל
שהיה סעודת מלוה ומחל על כבודו
כציל כבוד חכמים אורחין שהיו
מסובין בסעודתו דמיימי עליה דלצהרס
אזינו והוא עומד עליהם אלמא דאפי'
במקום מלוה אמר רב אשי אין כבודו
מחול ונראה לתרץ דדוקא הכא שייך
למימר מלוה שאני דמחול על כבודו
משום כבוד התורה שהוא כבוד
השכינה וכן היה דפרק כהן גדול
(סנהדרין י"ט): דחולץ או מיבס מחול
על כבודו כדי לקיים מצוה מלך
עולמים ומראה צעמו שאימת שכינה
עליו אכל היה דכמוצות (דף ט"ו) ופי'ק
דקדושין (דף ל"ג): שמואל על כבודו
כדי לחלוק כבוד לצער וס כגון
לכלה ומ"מ צוה גזירת הכתוב הוא
שאינו מחול אפי' במקום מלוה שהרי
מצוה כבוד עממו שהן לריבין לעשות
צו למלך כבוד גדולה ממצוה כבוד
שחייב המלך לנהוג צוה שהרי גם
עליהן אמרה תורה שום תשים עלך
מלך שמהא אימנו עלך ולא אימתך
עליו נמלא דמה שהמלך מכבודו ליכא
מלוה: **ארתן** היום נתחייבו שונאי
ישראל ברייה. ירושלמי תני רבי
חנינא צרבי גמליאל אומר הרבה
חללים נפלו באתו יום שהחניפו לו

מאתחלתא דמועד: והזון הכנסת נוטל ס"ת
ונותנו לראש הכנסת: (ב) שמעת מינה חולקין
כבוד לתלמיד במקום הרב אמר אביי
אכולה משום כבודו דמלך: והמלך עומד
ומקבל וקורא יושב אגריפס המלך עומד
וקיבל וקרא עומד: עומד מכלל דיושב
והאמר מר ג' אין ישיבה בעזרה אלא למלכי
בית דוד בלבד שנא' ויבא המלך דוד וישב
לפני ה' ויאמר וגו' בראמר רב חסדא בעזרת
נשים ה' הכא נמי בעזרת נשים: ושבהוהו
חכמים: שבהוהו מכלל דשפיר עבד האמר
רב אשי אפי' למ"ד ג' נשיא שמחל על כבודו
כבודו מחול דמלך שמחל על כבודו אין
כבודו מחול שנא' שום תשים עלך מלך
שיתהא אימתו עלך מצוה שאני: וכשהגיע
ללא תוכל לתת: תנא ג' משמיהו דרבי נתן
באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל לבייה
השהחניפו לו לאגריפס אמר ר' שמעון בן
חלפתא מיום שגבר אגורפה של חנופה
נתעוותו (ב) הדינין ונתקלקלו המעשים ואין
אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים
ממעשיך דרש ר' יהודה בר מערבא ואיתימא
ר' שמעון בן פזי מותר להחניף לרשעים
בעולם הזה שנאמר לא יקרא עוד לנגב
גְּבִיל וְלִכְבִּיל לֹא יִאמְרוּ שׁוּבוּ מִכָּל דְּבַעֲלוֹם
הזה שר' ר' שמעון בן לקיש אמר מהכא
כראות פני אלהים ותרצני ופליגא דרבי לוי
דאמר רבי לוי משל של יעקב ועשו למה
הדבר דומה לאדם שוימן את חבירו והכיר
בו שבמקש להורגו אמר לו טעם מבשיל זה שאני טועם כתבשיל שמעמתי
בבית המלך אמר ידע ליה מלכא מיסתפי ולא קמיל ליה אמר רבי אלעזר כל
אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם שנא' והחניפי לב ישימו אף ולא עוד אלא
שאין תפלתו נשמעת שנאמר לא ישועו כי אסרס: סימן א"ף עוב"ד וגינה"ם
ביד"ו ניד"ה גול"ה: ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין
שבמעי אמן מוקללין אותו שנא' ואומר לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים ויעמדהו
לאומים וואין קוב אלא קללה שנא' לא קבה אל ואין לאום אלא עוברין שנא'
ולאום מלאום יאמין ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנם
שנא' והוי האומרים לרע טוב ולטוב רע וגו' מה כתיב אחריו לכן כאכל
קש לשון אש וחשש להבה ירפה וגו' ואמר רבי אלעזר כל המחניף ל' לחבירו
סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל בניו ואם אינו נופל בניו נופל
ביד בן בנו שנא' ויאמר ורמיה לחנוניה אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דבריך וכת'
יהי

ודבר תמוה לומר אם היה ראו' מפני התורה כיון דלמו הימה משראל אלא משום חילתא כמו שפירש"י שיתחייבו על חנופה מועטת
זאת עונש גדול (ב) ופירש ר"י אע"ג דלמר בפרק מלות חלילה (בבבא בתרא) ובפרק החולץ (ס"ה) גבי רב מרי דמנייה רבא אפרוסקי דבבא
וגבי אוספיכניה דרב אדא בר אבהא אם היה אמו משראל מקרב אחיך קרינן ציה (קדושין דף ט"ו): היינו דוקא גבי נשיאות ושרכות צעלמא
דלינהב שרות בנתא דרשטיין שום תשים עלך מלך מקרב אחיך מדסמך משימות למקרב אחיך ש"מ דבעינן צוה מקרב אחיך קצת כגון
אמו משראל אכל מלך חזר וסנה עליו מקרב אחיך תשים עלך מלך דקפיד קרא גבי מלך עד שיהא ממש מקרב ממוצע מאציו ואמו
מישראל וזו הימה החנופה שמלך צורע שלא כדון מורה והודו לו והחזיקו בך נהי שלא יוכלו למחות היה להן לשמוק ולא להחזיקו וזהו עונש
החנופה דצבר עבירה שמחניף לחבירו מחמת יראתו מפניו ואינו חושש על יראת הקב"ה ועושה עין שלמעלה כאילו אינה רואה צירושלמי
דעשרה יוחסין בגמרא אין בודקין מן המוצא כתיב שום תשים עלך מלך אין לי אלא מלך מנין לרבות שוטרי הרבים וגבאי דקרא וסופרי
דיינין ומכין בלעוועט מ"ל מקרב אחיך תשים עלך מלך כל משמיהו עולין לא יחא * אלא מן הצבורין שבאח"ך:
כל המחניף לחבירו. יש לפרש שלא במקום סכנה אכל * במקום סכנה מותר כי היה דפרק ארבעה מדריס (דף ל"ג) * עולא אזל
לארעא דישראל לוו צהדיה תרי צני חוזאי קס חד שחטיה לחבירה אמר ליה לעולא יאות עבדי אמר ליה אין ופרע לו צית
השחטיה כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דלמא ח"ו אחוקית ידי עוברי עבירה א"ל רבי יוחנן נפסך הללתא:

הדרן עלך אלו נאמרין

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

מב.

עין משפט
גר מצוה

(א) ז"ל על, (ב) ז"ל יראה בירמיהו, (ג) נ"י טו, (ד) סנהדרין קב ע"ש, (ה) ז"ל שקרים כ"א ב, (ו) שנת קמט: מנינה יב: סנהדרין קב, (ז) יומא לט, ע"ש מרז טו: ע"ש, (ח) ט"א שתתברר, (ט) נ"י ירמיהו ה, (י) נ"י י, (יא) ז"ל ל"א, (יב) נ"ע ט"ז יומא טו: ד"ה אמר להם ומוס' מנחם ק. ד"ה אמר,

גמולה. גדולה כמו ויגמל (בראשית כא): **משך ידו.** הקב"ה מהיות את לולא: **לא יגורד רע.** לא יגור עמך רע. וגבי מספרי לשון הרע כתיב דכתיב צההיא פרשתא כי אין צפיה נכונה וגו':

הדרן עלך אלו נאמרין

משוה מלחמה. כהן (א) שנמרה לכן שנאמר ונגש הכהן וגו'. וצנמרה פריך מאי קאמר: **ויקומו האנשים.** כתיב גבי פקח צן רמליהו שלחם עם אחז דצברי הימים ששצו מצני יהודה הרצה ושם היה נציא עודד שמו והויכחם לצני ישראל ואמר להם צממת ה' על בני יהודה נתנם צידכם והכימם צהם לאין מרפא ועתה אתם אומרים לכבוש אותם לצדדים שמעוני והשינו את השציה וגו': **לגל כושל כל הכושלים שזהם שאינו יכולין לילך צרגליהם:** אלהם סוסים, ננף סוסים קרוי רהליהו צלשון המקרא: **קלגסין.** חילות: **הגפם טריסין.** מניפין וסוגרין ומדבקין התריסין זה סמוך לזה כדי שינקשו זה על זה והקול נשמע כקול המון לאיים על שכנגדם: **שוכך.** שר צנף הרדעור: **גמ' מאי קאמר.** היכי יליף לשון הקודש השופט ממונה על השוטור ששוטור עשוי לנגוש את מי שזוה השופט לכוף: **ואימא סגן.** מדבר דברים הללו דהא ממונה הוא ויש ממונה על גביו: **למה סגן ממונה.** לאחיה דבר הוא ממונה ומוכן: **שאם אירע נז'.** אכל צעוד שלא אירע פסול לכהן גדול אין לסגן גדולה של כלום: **מאי שנא שמע ישראל למה מתחיל צלשון זה:** פעמיים מדבר עמהם אחס בספר. כשילאו מארלס: שמעו

הגהות הב"ח
(א) גמ' וכן שלמה בירמיהו ויפלה: (ב) שם גמולה דא מנעלה:

מוסף רש"י
משך ידו את לוצינים. משך הקביה את ידו מן הלוצינים שלא להמקריב אלם (סנהדרין קב). לא יגורד רע. הייט מספרי לשון הרע, דכתיב צמיה מלמד דזכיר כח אש דמיס וגו', ועוד דכתיב צמיה קרנס הוית קבר פתוח בגמט וגו' (סו).
הדרן עלך אלו נאמרין על אויביכם אתם הולכים לפיך מתקומו מלחמה (דברים כ ג). למה סגן ממונה שאם אירע בו פסול בכהן גדול. אכל כל זמן שלא ילרע בו פסול אין הסגן עובד שום עבודה צנוט (יומא לט. ע"ש שרי"ג למה סגן ממונה).

ויהי הוא בשער בנימן ושם בעל פקידות ושמו יראה בן שלמיה בן הנניה ויתפש את ירמיהו הנביא לאמר אל הכשרים אתה נופל ויאמר (לו) ירמיהו שקר אינני נופל (א) אל הכשרים וגו' וכת' ויתפש (ב) ירמיהו ויביאהו אל השרים וא"ר אלעזר כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה שנאמר (ב) כי עדת חנף גלמוד (א) שכן בכרכי הים קורין לנדה גלמודה מאי גלמודה גמולה (ב) מבעלה ואמר ר' אלעזר כל עדה שיש בה חנופה לסוף גולה כתיב הכא כי עדת חנף גלמוד וכת' התם (א) ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה וגו' א"ר ירמיה בר אבא (א) ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כת ליציים וכת חניפים וכת (ב) שקרים וכת מספרי לשון הרע כת ליציים דכתיב (א) משך ידו את לוצינים כת חניפים דכתיב (ב) כי לא מפניו חנף יבא כת שקרים דכתיב (א) דובר שקרים לא יכון לנגד עיניו כת מספרי לשון הרע דכתיב (ב) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורד רע (א) צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע:

הדרן עלך אלו נאמרין

משוה מלחמה בשעיה שמדבר אל העם בלשון הקודש היה מדבר שנאמר והיה כקרובם אל המלחמה ונגש הכהן זה כהן משוה מלחמה ודבר אל העם בלשון הקודש (א) ואמר אליהם שמעו ישראל וגו' על אויביכם ולא על אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין שאם תפלו בידם ירחמו עליכם כמה שנאמר (א) ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מעורביהם הלבישו מן השלל וילבישו ויגעילו ויאכילום וישקום ויסכום וינהלום בחמורים לכל כושל ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם לבבכם אל תיראו ואל תחפזו וגו' אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים וציחצוח הרבות אל תיראו מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין אל תחפזו מקול קרנות אל תערצו מפני קול צווחות (א) כי ה' אלהיכם ההולך עמכם הם באין בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של שול של שובך מה היה סופו לסוף נפל בחרב ונפלו עמו בני עמון באו בנצחוננו לכבם וגו' זה מחנה הארון: **נב' מאי קאמר הכי קאמר שנאמר ודבר ולהלן אומר (א) משה דבר והאלהים יענו בקול מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש תנו רבנן ונגש הכהן ודבר אל העם יכול כל כהן שירצה ת"ל (א) ודברו השוטרים מה שוטרים בממונה אף כהן בממונה ואימא כהן גדול דומיא דשוטר מה שוטור שיש ממונה על גביו אף כהן שיש ממונה על גביו כהן גדול נמו האיכא מלך על גביו בעבודתו קאמר ואימא סגן סגן לאו ממונה הוא דתניא (א) אמר רבי חנינא סגן הכהנים למה סגן ממונה שאם אירע בו פסול בכהן גדול נכנס ומשמש דתתיו: ואמר אליהם שמעו ישראל: מאי שנא שמעו ישראל אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אי אתם נמסרין בידם: אל ירך לבבכם אל תיראו בו: תנו רבנן (א) פעמיים מדבר עמם אחת בספר ואחת במלחמה בספר מה הוא אומר שמעו**

משוה מלחמה. נראה האי דלא תנא הכי משוה מלחמה צעה שמדבר אל העם כילד דקדמני צפרק אלו נאמרין (לעיל דף לב). מנקה צבורים כילד משום דהתם סליק מיניה דמני לעיל מיניה ואלו נאמרין צלשון קודש אצל מינה למה הקדים פריך זה קודם פריך עגלה ערופה והלא שנה משוה מלחמה בצנף אחרונה אחרי כולן ויש לומר דהתם הקדים פרשת עגלה ערופה משום דליירי צפרשת המלך נקטו צתריה פרשת עגלה ערופה אצל הכא צנף לפרשה מקדים משוה מלחמה משום דזוטרי מיליה ופסיק וסדי להו ואת' ולימני לעיל פרשת משוה מלחמה דתני

פרשת עגלה ערופה ישן למימר פרשת משוה מלחמה שהרי לא נתנה משום מנזח קריאה אלא משום התראה: **הכי קאמר שנאמר ודבר.** ירושלמי למה צגין דכתי' ודבר הרי ק"ש דכתי' צה ודצרת צס והיא נאמרת בכל לשון אלא צגין דכתיב צה אמריה הרי פרשת ודו מעשר הרי כתיב צה אמריה והיא נאמרת בכל לשון אמר רבי חגי נאמר כאן הגשה ונאמר להלן הגשה ונגשו הכהנים בני לוי מה נגישה שנה' להלן צלשון קודש אף כאן צלשון קודש עד כדון כרצי עקיבא דאמר לשונות ריבויין הן כרצי ישמעאל דאמר לשונות כפולין הן צרם מאי אמר ר' חייל צר אצא נאמר כאן נגישה ונאמר להלן נגישה ונגש משה אל הערפל מה לשם לשון הקודש אף כאן לשון הקודש (א) מסמבאל דלא ופקדו שרי צבאות צראש העם ואחרי קן ונגש הכהן ודבר אל העם צתר דמתקן להו הוא משמע לון:

סגן לאו ממונה הוא. ואם תאמר הא אמרינן צנאסדרין פרק כהן גדול (דף יט.) כשהוא מנחם אחריים כל העם עוצרין זה אחר זה והממונה ממנעו ומניא כשהוא עומד צטורה לנחם את האחרים סגן ומשוח מלחמה עומד ציימו וזמר רב פפא ש"מ מהא מתנימין תלת שמע מינה היינו סגן היינו ממונה יש לומר ודאי ממונה היה לדברים שמיניהו אחיו כההנים דמתן (יומא דף כח.) אמר להם הממונה אצל מן התורה אין לו שום מנוי ושכרה יזמר על אחיו כההנים ואינו אלא כעין מינוי אמרכל וגזצנר שגידלוהו אחיו כההנים (א):

מאה לכל כושל ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם לבבכם אל תיראו ואל תחפזו וגו' אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים וציחצוח הרבות אל תיראו מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין אל תחפזו מקול קרנות אל תערצו מפני קול צווחות (א) כי ה' אלהיכם ההולך עמכם הם באין בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של שול של שובך מה היה סופו לסוף נפל בחרב ונפלו עמו בני עמון באו בנצחוננו לכבם וגו' זה מחנה הארון: **נב' מאי קאמר הכי קאמר שנאמר ודבר ולהלן אומר (א) משה דבר והאלהים יענו בקול מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש תנו רבנן ונגש הכהן ודבר אל העם יכול כל כהן שירצה ת"ל (א) ודברו השוטרים מה שוטרים בממונה אף כהן בממונה ואימא כהן גדול דומיא דשוטר מה שוטור שיש ממונה על גביו אף כהן שיש ממונה על גביו כהן גדול נמו האיכא מלך על גביו בעבודתו קאמר ואימא סגן סגן לאו ממונה הוא דתניא (א) אמר רבי חנינא סגן הכהנים למה סגן ממונה שאם אירע בו פסול בכהן גדול נכנס ומשמש דתתיו: ואמר אליהם שמעו ישראל: מאי שנא שמעו ישראל אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אי אתם נמסרין בידם: אל ירך לבבכם אל תיראו בו: תנו רבנן (א) פעמיים מדבר עמם אחת בספר ואחת במלחמה בספר מה הוא אומר שמעו**

א א מ"י פ"ו מהלכות מלכים הלכה ג סגן עשן קב: ב מ"י שם הלכה ג:

תורה אור השלם

1. ויהי הוא בשער בנימן וישם בעל פקידות ושמו יראה בן שלמיה בן הנניה ויתפש את ירמיהו הנביא לאמר אל הכשרים אתה נופל ויאמר (לו) ירמיהו שקר אינני נופל (א) אל הכשרים וגו' וכת' ויתפש (ב) ירמיהו ויביאהו אל השרים וא"ר אלעזר כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה שנאמר (ב) כי עדת חנף גלמוד (א) שכן בכרכי הים קורין לנדה גלמודה מאי גלמודה גמולה (ב) מבעלה ואמר ר' אלעזר כל עדה שיש בה חנופה לסוף גולה כתיב הכא כי עדת חנף גלמוד וכת' התם (א) ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה וגו' א"ר ירמיה בר אבא (א) ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כת ליציים וכת חניפים וכת (ב) שקרים וכת מספרי לשון הרע כת ליציים דכתיב (א) משך ידו את לוצינים כת חניפים דכתיב (ב) כי לא מפניו חנף יבא כת שקרים דכתיב (א) דובר שקרים לא יכון לנגד עיניו כת מספרי לשון הרע דכתיב (ב) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורד רע (א) צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע:
2. בי עדת חנף גלמוד ואש אבקה אדמתי שחור: איוב טו לו
3. ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גלה וסורה ואלה מי גדל חן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם:
4. יום מלכנו תקולו שרית צמת מין משך ידו את לוצינים: השע ז ה
5. גם הוא לי לשתועה בי לא לקניו חנף יבוא: איוב י טז
6. לא ישב בקרב ביתי עשה רמיה דבר שקרים לא יכון לנגד עיני: תהלים קא ז
7. בי אל חפץ רשע אמתה לא ירך רע: תהלים ה ה
8. ותקח פקדונם אל המלקחיה ונגש הכהן ודבר אל העם: דברים כ ב
9. ואמר אליהם שמעו ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם: דברים כ ג
10. ויקמו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מעורביהם הלבישו מן השלל וילבישו ויגעילו והאכילום וישקום ויסכום וינהלום בחמורים לכל כושל ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם לבבכם אל תיראו ואל תחפזו וגו' אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים וציחצוח הרבות אל תיראו מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין אל תחפזו מקול קרנות אל תערצו מפני קול צווחות (א) כי ה' אלהיכם ההולך עמכם הם באין בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של שול של שובך מה היה סופו לסוף נפל בחרב ונפלו עמו בני עמון באו בנצחוננו לכבם וגו' זה מחנה הארון: **נב' מאי קאמר הכי קאמר שנאמר ודבר ולהלן אומר (א) משה דבר והאלהים יענו בקול מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש תנו רבנן ונגש הכהן ודבר אל העם יכול כל כהן שירצה ת"ל (א) ודברו השוטרים מה שוטרים בממונה אף כהן בממונה ואימא כהן גדול דומיא דשוטר מה שוטור שיש ממונה על גביו אף כהן שיש ממונה על גביו כהן גדול נמו האיכא מלך על גביו בעבודתו קאמר ואימא סגן סגן לאו ממונה הוא דתניא (א) אמר רבי חנינא סגן הכהנים למה סגן ממונה שאם אירע בו פסול בכהן גדול נכנס ומשמש דתתיו: ואמר אליהם שמעו ישראל: מאי שנא שמעו ישראל אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אי אתם נמסרין בידם: אל ירך לבבכם אל תיראו בו: תנו רבנן (א) פעמיים מדבר עמם אחת בספר ואחת במלחמה בספר מה הוא אומר שמעו**
11. כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם לדושיע אתכם: דברים כ ד
12. ויהי קול השופר דולק וזקוק מאד משה דבר והאלהים יענו בקול: שמות יט ט
13. ודברו השוטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא תבכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יתקבנו: דברים כ ה

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה

מאה פפי וחד נאנאי. צירושלמי צפרק החולץ אגמנא ומייצין אסס תלוי את ש"מ [שהאשה] מתעצרת וחורת ומתעצרת את ש"מ שאין האשה מתעצרת משני בני אדם כחמת ופליגי על רבנן דלאגדתא דרבנן דלאגדתא אומרים פלשמים ממאה עלות פלשמים שהערו צה מלה ערות פלשמים אמר רבי מתינא ולא פליגי עד שלא נסרמה הזרע האשה מתעצרת משני בני אדם כחמת משנכרת הזרע אין האשה מתעצרת משני בני אדם כחמת זה משמע שכולן מאה היו אצותיו שהי מכולן נתעצרה אמו ולא כפי רש"י שפירש וחד נאנאי שאלח מהן אציו ופי' הערוך¹ נאנאי כלב צנאו עליה מאה אנשים וכלב אחד וכן מפורש ביוקרא רבה ובאגדה דשמואל אמר ר' יצחק אותה הילנה שפירשה ערפה ממחמתה נתערבו זה גייס של מאה בני אדם הדא דכתיב והוא מדבר עמם והנה איש הבינים וגו' ממערכות פלשמים ממערות כתיב ממאה עלות פלשמים רבי תנחומא אמר אף כלב אחד שנאמר ואלח הפלשמי אל דוד הכלב אצני וגו' ותו התם ויתלצו ארבעים יום אמר רבי צריה צ"ל יצחק בשכר ארבעים פסיעות שהלכה ערפה עם חמותה תלה לבנה ארבעים יום: **מפני** שהשם וב' בניו מונחים בארון. מוספתא (פ"ו ע"ט) כי ה' אלהיכם הולך עמכם זה השם הנתון בארון שנאמר וישלח אומם משה וגו' מלמד שהיה פנחס משוח מלחמה וכלי הקודש זה הארון ויש אומרים אלו בניו כהונה שנה' וצדיק הקודש אשר לאהרן [רבי יהודה בן לקיש] אומר צ' אריות היו עמהם זה שיואל עמיהן למלחמה היו צו צברי לוחם שנאמר ויסעו מהר ה' וגו' זה שהיה עמיהן היה צו ס"ת שנאמר ויעפילו עלות וגו' וצירושלמי אמרי' ארון אחד היה:

1. ויעמד ויקרא אל מערכת שרואל ויאמר להם לקח מצוא לערוך מלקחה הלא אנכי הפלשתי ואתם עבדים לשאלו ברו לכם איש ויבד אלהי:

שמואל א יז ה
2. וי' איש מלקחה יי' שמו: שמו טו ג
3. וידד בן איש אפרתי הזה מביט לך: וידדה ועמו ישי ולו שמנה בניו והאיש בימי שאלו זקן בא באנשים:

שמואל א יז יב
4. ויאמר הפלשתי אל דוד וכלב אצני כי אתה בא אלי במקלות וקילל הפלשתי את דוד באלהי:

שמואל א יז מג
5. ויאמר דוד אל הפלשתי אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם יי' צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת:

שמואל א יז מה
6. ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום: שמואל א יז טו
7. ויצא איש הפנים ממחנות פלשמים גלית שמו מנת גברו שש אמות ורתי:

שמואל ב יז יד
8. וישיב גבב אשר בילידי הקדש ומשקל קינו שלש מאות משקל נחשת הוא הגור הקדש ויאמר להכות את דוד: שמואל ב כא טו
9. ותקח האשה ותפרש את הקודש על פני הבאר ותשטח עליו הרפות ולא נודע דבר:

שמואל ב יז יט
10. אם תכתוש את האויל במכתש בתוך הריפות בעלי לא תסור מעליו אולתו:

שמואל ב כא כב
11. את ארבעת אלה ילדו ויהיה בגת ויפלו ביד דוד ויבד עבדיו:

שמואל ב כא כב
12. ותשקע קולך ותבניה עוד ותשק ערפה למחמתה ורות דבקה קה: רות א יד
13. אשפתו כקבר פתח כלם גבורים:

ידידות ה טז
14. האנה בלב איש ישקנה ודבר טוב ישמחנה: משלי יב כה

שמעו דברי מערכי מלחמה. מי ראוי לחזור ומי ראוי לילך וחזרו הראוים לחזור כגון צנה צית ונטע כרם ואירש אשה וירא וכן הלכצו. ואע"ג דכתיב צהו ודברו השוטרים לקמיהן אמרינן דכהן קאמר להו אלא שהשוטרים משמעין דבריו לעם: אל יחד לצדק אל סיראו ולא תחפזו ולא תערלו. ארבעה אזהרות כנגד ארבעה דברים שהעובדי כוכבים היו עושין לאיים מגיפין בתריסין ומריעין צקרנות וזוהמין בקולס ורומסין צנאלת סוסינה ודירותם אכל לחות חרבות ושפעת קלגסין הן עיקר המלחמה ואינן לאיים: צניונו פנים. צחופה: צרו. צמרו: לנדו פיו. אמר פיו את כשלונו: וירד אלו. משמע עלי שהוא יצב דהיה ליה למימר וילחם אחי: ואידך וסני. ואע"ג דהדר אמר ואם אני אוכל לו והכיתיו מכל מקום פתיחת פיו לרעתו: דוד הדר קאמר ליה ואני צא. ואין זו פתיחת פה לרעה דאמר ליה אתה צא למשול צי על ידי דבר שאין צו ממש ואני צא למשול צך צסם שהלחמות שלו: כנגד ארבעים יום. שאיחרה תורה להתקבל ניתן לו כח להמליצ: מל מום. מתוקן ומנוקה מכל מום של כיעור: שצחופה. ארבעה א היו (לו) כדלקמן: צר מאה פפיו וחד נאנאי. צן התערוצת שצאו הרבה אנשים על אמו צלילה אחת ונתעצרה מן אחד נמלא האחד אציו וכולן מנאפים: נאנאי. זהו אצ צלשון פרכי: פפיי. פפרטרא. ולשון איש הבינים שילח מצין אנשים הרבה: קצי מערות. ממערות פלשמים: קצי ערפה. שם האחת ערפה (רות א) וכתיב הרפה אשר צילידי הרפה והיא ערפה כלאמרי' לקמן שגור עליה שיפלו צניה צמר ציד צי רות שדבקה צניניה: ערפינן אוסה. קצי ערפה עממה כשהמנה (י) פנים כנגד עורף: כהריפות. חטין כחושין: סף ומדון וגלים וישני. כולם כספר שמואל: צני הנשוקה. שנסקה למחמתה להפדר מעמה שלא נתגייסה: וסצנינה עור. פעם שניה דלעיל מיני' כתי' ומשאלה קולן ומצנינה: ארבע דמעוס. שתי צכיות משתי עינים: חץ. לשון חצי. הודיען הכמוצ שלא סיפר צחלי גבורתו: לאודועי שצחיה דודו. שנלחם עם צבור כמוהו: קצי שובך. כספר שמואל (צ"ג) וכתיב שופך דבצרי הימים (א' יט): אשפסו קצרי פפות. צחילות של צבוכלנר כתיב. ואידי דנקט פלוגתא דרב ושמואל דדרשות דקראי נקט לה: מפני שאומנים אכל אינם גבורים: על זבל מחמת שאוכלין הרבה בגבורה: שטע מינה. מדקאמר שמה תאמר חולי מעיים הם: ליערה צנפשיה. לצקש לו¹ רפואות טרס יכבד חוליו עליו: דאנה צלל איש ישחנה. ישחנה מדעסו. ישחנה לאחריים: וכל קד למס. אומר להם ומה היא הצטחה הזו שהצטיקן כי ה' אלהיכם ההולך ולא אמר כי ה' אלהיכם עמכם ומה היא הליכה זו דמשמע הולך ממש: ששסם וכל מינויו עומדין צארון. היולא עממה צמלחמה: שפיטפט

שמעו דברי מערכי המלחמה וחזרו במלחמה מה הוא אומר אל יחד לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו כנגד ארבעה דברים שעובדי כוכבים עושין ומריעין צווחין ורומסין: פלשמים באו בנצחוננו של גלית כו': גלית אמר רבי יוחנן שעמד בגילוי פנים לפני הקב"ה שנאמר וברו לכם איש וירד אלי⁶ ואין איש אלא הקב"ה שנא' ה' איש מלחמה אמר הקב"ה הריני מפילו על יד בן איש שנא' וידד בן איש אפרתי הזה א"ר יוחנן משום רבי מאיר בשלשה מקומות לכדו פיו לאותו רשע אחד ברו לכם איש וירד אלי ואידך אם יוכל להלחם אתי והכני וגו' ואידך דקאמר ליה לדוד הכלב אצני כי אתה בא אלי במקלות דוד נמי אמר ליה⁵ אתה בא אלי בחרב בחנית ובכידון (א) הדר אמר ליה ואנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלהי (ישראל) מערכות ישראל אשר חרפת ויגש הפלשתי השכם והערב אמר ר' יוחנן כדי לבטלן מק"ש שחרית וערבית ויתיצב ארבעים יום א"ר יוחנן כנגד ארבעים יום שנתנה בהן תורה ויצא איש הבינים ממחנות פלשמים וגו' מאי בינים אמר רב שמבונה מכל מום ושמואל אמר בינוני שבאחיו דבי רבי שילא אמר שהוא עשוי כבנין רבי יוחנן אמר בר מאה פפי וחד נאנאי וגלית שמו מנת תני רב יוסף שהכל דשין את אמו כנת כתיב מערות וקרינן מערכות תני רב יוסף שהכל הערו באמו כתיב⁸ הרפה וכתוב ערפה רב ושמואל חד אמר הרפה שמה ולמה נקרא שמה ערפה שהכל עורפינן אותה מאחריה וחד אמר ערפה שמה ולמה נקרא שמה הרפה שהכל דשין אותה כהריפות וכן הוא אומר ונתקח

(א) ונקמן מה. מסהדין ג.
15: א. יומא עה. וסנהדין
16: א. וי' וס' צבאות אלהי
17: א. וי' וס' צבאות אלהי
18: א. וי' וס' צבאות אלהי
19: א. וי' וס' צבאות אלהי
20: א. וי' וס' צבאות אלהי
21: א. וי' וס' צבאות אלהי
22: א. וי' וס' צבאות אלהי
23: א. וי' וס' צבאות אלהי
24: א. וי' וס' צבאות אלהי
25: א. וי' וס' צבאות אלהי
26: א. וי' וס' צבאות אלהי
27: א. וי' וס' צבאות אלהי
28: א. וי' וס' צבאות אלהי
29: א. וי' וס' צבאות אלהי
30: א. וי' וס' צבאות אלהי
31: א. וי' וס' צבאות אלהי
32: א. וי' וס' צבאות אלהי
33: א. וי' וס' צבאות אלהי
34: א. וי' וס' צבאות אלהי
35: א. וי' וס' צבאות אלהי
36: א. וי' וס' צבאות אלהי
37: א. וי' וס' צבאות אלהי
38: א. וי' וס' צבאות אלהי
39: א. וי' וס' צבאות אלהי
40: א. וי' וס' צבאות אלהי
41: א. וי' וס' צבאות אלהי
42: א. וי' וס' צבאות אלהי
43: א. וי' וס' צבאות אלהי
44: א. וי' וס' צבאות אלהי
45: א. וי' וס' צבאות אלהי
46: א. וי' וס' צבאות אלהי
47: א. וי' וס' צבאות אלהי
48: א. וי' וס' צבאות אלהי
49: א. וי' וס' צבאות אלהי
50: א. וי' וס' צבאות אלהי

לעניו רש"י
פרשטרא
[פרשטראיש]. אבות
חוריים.

מוסף רש"י
דאנה בלב איש. פחד
שואג על הפסד שום דבר
פן יצאהו (יומא עה).
ישחנה לאחריים. שמה
ישראל עממה (שס).

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה

מג.

עין משפט
גר מצוה

(א) כ"ב קט: (פנהדרין פ"ג:);
 (ב) נטעת הדפוס וכן
 נמשנה ליתא, א [לקמן];
 (ג) ד' ס"א מש כג,
 (ד) במדבר כ"ח, (ו) ככלאים
 פ"ד מ"ז, (ז) דברים כ, (ח)
 [לקמן מד-], (ט) [לקמן
 מד-].

הגהות הב"ח

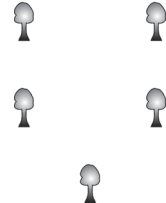
(א) בפשטה כל אלו שומעין
 כ"ל ויחית אלו ממקח:
 (ב) ר"ש ד"ה ואפילו וכו'
 מנערי מלחמה וכו' וכו'
 מ"ה ולא חללו וכו'
 שמהלל את הפירות:
 (ג) ד"ה ולא וכו' כתיב
 ולא חק:

מוסף רש"י

שפטם אבי אמו יתרו,
 דלגמור אפי פנתם לקח
 מננות יתרו, דכתיב ולא
 פן אהרן לקח לו מננת
 פוטילא לו לאשה, ומפס
 פאגדה פוטילא זה יתרו
 שפיטם עגלים לעבודת
 סוכים (פנהדרין פ"ג:);
 אחד הבונה ואחד
 הלוקח ואחד היורש.
 וכן דין המנאים בכל מקום
 דהא דפשיטא ליה תנא
 כריסא ואיתו השני שפא
 להשמיטת שפא שזו לו
 הוא שונה אחריו (סוטה
 כ"ב).

שפיטפט. זילול וכבש אותו ולא (ד) השצו: והלא שצטים מצוים אוסו.
 כדאמרין צאלו הן הנשרפין (פנהדרין דף ס"ג): לפיכך הולכין ליחסו שם
 פנתם בן אלעזר בן אהרן הכהן(ט): פרי פוטיו. מדללא כתיב פוטאל:
בתנ"י בים האולרות. לאולר יין שמן ותצוה: ואחד הנוקח.
 בית צנוי שהרי אללו הוא חדש.
 ובגמרא מרבינן ליה מקרא: **חמשה**
אילני מאכל. דזהכי הוי כרס(ט) שמים
 כנגד שמים ואחת יולאה זנב:

כזה

ואפילו מה' מינין. מנערי פין: (ט)
חיללו. צנתת הרביעית לנטיעתו
 שחלל את הפירות צמעות כדרך
 מנערי שני ומעלה את המעות
 לירושלים ואולכין כדכתיב (ויקרא יט)
 קדש הלולים וגמר קדש קדש ממעשר:
 ה"ג כל אלו שומעין דברי כהן
מערי מלחמה וחורין. כמו שומעין
 דברי מערי מלחמה של כהן כלומר
 שכהן אומר להן: סרק. כגון
 ארויס ושקמים שאין עץ פרי:
והמחזיר גרושאו. ואירסה אינו חוזר
 שאינה חדשה לו וקרא אאשה חדשה
 קפיד כדכתיב כי יקח איש אשה
 חדשה (דברים כד): **אלמנה.** ואירסה
 כהן גדול אינו חוזר בשצילה
 דאימעוט מולא לקחה(ט) מדללא כתיב
 ולא לקח: על מכונו. סתמו ובגאו
 צמדה ראשונה אינו חוזר דלאו
 חדש הוא הואיל ולא חידש להוסיף
 עליו ואפילו אללו אינו חדש וגרע
 מהלוקח והיורש: אף פנוסה בים

שומעין דברי כהן מערי מלחמה וחורין ומספקין מים ומזון ומתקני את
 הדרכים ואלו שאינן חורין ה"בונה בית שער אכסדרה ומרפסת הנוטע
 ארבע אילני מאכל וחמשה אילני סרק המחזיר את גרושתו אלמנה לכהן
 גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממורת ונתנה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין לא היה חוזר רבי יהודה
 אומר אף הבונה בית על מכונו לא היה חוזר ר' אליעזר אומר אף הבונה בית לכינים בשרון לא היה חוזר
 "אלו שאין זוין ממקומן בנה בית וחנכו כרם וחללו הנושא את ארוסתו הכונס את יבמתו שנא'
 נקי יהיה לביתו שנה אחת לביתו זה ביתו יהיה זה כרמו ושמה את אשתו זו אשתו אשר לקח להביא את
 יבמתו אין מספקין (להם) מים ומזון ואין מתקנין את הדרכים: (גמ' תנו רבנן ודברו השוטרים יכול
 דברים של עצמן כשהוא אומר ויספו השוטרים הרי דברים של עצמן אמור הא מה אני מקיים ודברו השוטרים
 בדברי משוח מלחמה הכתוב מדבר הא כיצד כהן מדבר ושומר משמיע תני חרא כהן מדבר ושומר משמיע
 ותניא אידך כהן מדבר וכהן משמיע ותניא אידך שומר מדבר ושומר משמיע אמר אביו הא כיצד מונגש ועד
 ודברו כהן מדבר וכהן משמיע מודברו עד ויספו כהן מדבר ושומר משמיע מוסיפו ואילך שומר מדבר ושומר
 משמיע: מי האיש אשר בנה בית חדש כו': תנו רבנן אשר בנה בית לקח וירש וניתן לו
 במתנה מנין ת"ל מי האיש אשר בנה בית אין לי אלא בית מנין לרבות בית התבן ובית הבקר ובית העצים
 ובית האוצרות ת"ל אשר בנה מכל מקום יכול שאני מרבה אף הבונה בית שער אכסדרה ומרפסת תלמוד
 לומר בית מה בית הראוי לדירה אף כל הראוי לדירה ר' אליעזר בן יעקב אומר בית כמשמעו זה חנך ולא
 חנכו לפרט לגזול לימא דלא כרבי יוסי הגלילי דאי רבי יוסי הגלילי הא אמר ורך הלבב זה המתירא
 מעבירות

ג א מ"י פ"ז מה' מלכס
 הלי"ה סגן שפין קב:
 ד ב מ"י שם הלי':
 ה ג מ"י שם הלי':
 ד (מ"י) שם הלי':
 ו ה מ"י שם הלי':
 ז ו מ"י שם הלי':
 ח ז מ"י שם הלי':
 ט ח מ"י שם הלי':
 י ט מ"י שם הלי':
 יא י ב מ"י שם הלי':
 יב ל מ"י שם הלי':

תורה אור השלם

1. וישלח אתם משה
 אלק למשח לצבא אתם
 ואת פיתוס בן אלעזר
 הבחור לצבא וכלי הקדש
 והצבאות התרועעה
 בידו:
 2. והקדשים מקרו אתו
 אל מצרים לפיטפיר
 חריס פרתה שר
 השבדות:
 3. ואלעזר בן אהרן לקח
 לו מבנות פוטילא לו
 לאשה ותלד לו את
 פנתס אלה ראשי אבות
 הלוים למשפחתם:
 4. ודברו השטרים אל
 הקם לאמר מי האיש
 אשר בנה בית חדש ולא
 חנכו ילך ויחשב לביתו פן
 ימות במלחמה ואיש
 אחר תחבנו: דברים כ ה
 5. ומי האיש אשר נטע
 כרם ולא חללו ילך ויחשב
 לביתו פן ימות במלחמה
 ואיש אחר תחללנו:
 6. ומי האיש אשר ארש
 אשה ולא לקחה ילך
 ויחשב לביתו פן ימות
 במלחמה ואיש אחר
 יקחנה: דברים כ ו
 7. כי יקח איש אשה
 חדשה לא יבא בצבא
 ולא יעבר עליו לכל דבר
 נקי יהיה לביתו שנה
 אחת ושמה את אשתו
 אשר לקח: דברים כ ה
 8. ויספו השטרים לדבר
 אל הקם ואמרו מי
 האיש הקרא ורך הלבב
 ילך ויחשב לביתו ולא
 ימס את לבב אהיו
 כלבבו: דברים כ ח

לכינים צרון. מקום הוא ששמו צרון ואין הקרקע יפה ללכינים
 ולא הוי דבר קיימא(ט) שפעמיים צריך לחדשה צבע שנים: **ואלו שאין**
זוין ממקומן. דהך דלעיל הולכין עד לספר ושם שומעין דברי כהן
 וחורין מן המערכה לרץ ישראל ואינם חורין לבתיהם אלא עוסקין
 בציונות מים ומזון להולי מלחמה
 ולא אינן זוין ממקומן אפילו ללכת
 עד הספר ולשזב ע"פ כהן: **הפנוסה**
בים וחנכו. ולא דר צו עדיין שנה:
וכן הנוטע כרם וחללו. ועדיין לא
 עברה שנה רביעית עליו שלימה:
 נקי יהיה לניסו. בשציל ציתו:
 יהיה. רצויה הוא. הוסיף לך הויה
 אחרת להיות כו': **גמ' יכול**
דברים של עצמן. יכול שהדברים
 הללו שהם אומרים מי האיש אשר
 בנה וגו' של עצמן הן ולא היה כהן
 אומרן אלא השוטרים: ס"ל ויספו
 השוטרים. לדבר אל העם ואמרו
 מי האיש וגו'. ויספו משמע שדבר
 זה הם מוסיפים משלהם: **הרי דברים**
של עצמן אמור. שהדבר זה לבדו
 הן מוסיפין על של כהן מדעד השמא
 גבי נטע וגבי ארוס אשה לא כתיב
 ויספו והכא כתיב ויספו ש"מ עד
 הנה דברי כהן ואת זו הן מוסיפין:
הא מה אני מקיים ודברו השוטרים.
צבנה ונטע וארוס: דברי משוח
מלחמה פהסו מדנה. שהכהן
 אומר והשוטרים משמיעין אותן:
מונגש עד ודברו. דהיינו שמע
 ישראל אתם קרבים וגו' עד להושיע
 אתכם: **מי האיש.** רצויה הוא דמני
 למיכתב מי אשר צנה. ומדללא כתיב
 אשר בית צנה דרוש ציה צנה מ"מ.
 והאי דכתיב בית למעוטי בית שער
 אכסדרה ומרפסת שהם עשויים
 לדריסת רגל ולא לארוס לדור צנס:
ביום שער. בית כניסת שער החנך
 להסמוף שם שומר הפתח: **ולא**
חנכו. מדללא כתיב (ט) חנך הוי מיעוטא
 חנכו ליה ולא לאמר פרט לגזול
 צית: כרבי יוסי הגלילי דמתני' (ט):
 מעבירות

גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממורת ונתנה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין לא היה חוזר רבי יהודה
 אומר אף הבונה בית על מכונו לא היה חוזר ר' אליעזר אומר אף הבונה בית לכינים בשרון לא היה חוזר
 "אלו שאין זוין ממקומן בנה בית וחנכו כרם וחללו הנושא את ארוסתו הכונס את יבמתו שנא'
 נקי יהיה לביתו שנה אחת לביתו זה ביתו יהיה זה כרמו ושמה את אשתו זו אשתו אשר לקח להביא את
 יבמתו אין מספקין (להם) מים ומזון ואין מתקנין את הדרכים: (גמ' תנו רבנן ודברו השוטרים יכול
 דברים של עצמן כשהוא אומר ויספו השוטרים הרי דברים של עצמן אמור הא מה אני מקיים ודברו השוטרים
 בדברי משוח מלחמה הכתוב מדבר הא כיצד כהן מדבר ושומר משמיע תני חרא כהן מדבר ושומר משמיע
 ותניא אידך כהן מדבר וכהן משמיע ותניא אידך שומר מדבר ושומר משמיע אמר אביו הא כיצד מונגש ועד
 ודברו כהן מדבר וכהן משמיע מודברו עד ויספו כהן מדבר ושומר משמיע מוסיפו ואילך שומר מדבר ושומר
 משמיע: מי האיש אשר בנה בית חדש כו': תנו רבנן אשר בנה בית לקח וירש וניתן לו
 במתנה מנין ת"ל מי האיש אשר בנה בית אין לי אלא בית מנין לרבות בית התבן ובית הבקר ובית העצים
 ובית האוצרות ת"ל אשר בנה מכל מקום יכול שאני מרבה אף הבונה בית שער אכסדרה ומרפסת תלמוד
 לומר בית מה בית הראוי לדירה אף כל הראוי לדירה ר' אליעזר בן יעקב אומר בית כמשמעו זה חנך ולא
 חנכו לפרט לגזול לימא דלא כרבי יוסי הגלילי דאי רבי יוסי הגלילי הא אמר ורך הלבב זה המתירא
 מעבירות